

DOI: <https://doi.org/10.30841/2786-720X.3.2023.289319>
 УДК 614.23:362.121:061(4)«2023»:614.252.1:378.07:658.3

Рекомендації WONCA Europe 2023: оновлене визначення спеціальності «Загальна практика – сімейна медицина», компетентності лікаря, вимоги до кваліфікації викладачів та резолюція щодо дефіциту кадрових ресурсів

(За результатами 28-ї міжнародної конференції з сімейної медицини Wonca Europe)

В. І. Ткаченко, О. К. Толстанов

Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ

Європейська асоціація сімейних лікарів Wonca Europe щороку проводить потужний міжнародний захід – конференцію для сімейних лікарів Європи і світу, а також низку заходів напередодні.

Мета роботи: проаналізувати та висвітлити новини, документи та події Wonca Europe 2023.

Матеріали та методи. Власна участь, спостереження та досвід, аналіз документів і матеріалів Wonca Europe, матеріалів засідання Ради Правління, аналіз інформації на сайтах Wonca та Wonca Europe, інтерв'ювання членів Wonca Europe та учасників конференції.

Результати. У заходах конференції Wonca Europe 2023 взяли участь 2040 учасників, які представляли 75 країн світу з Європи та поза її межами. На засіданні Ради правління Wonca Europe 2023 серед делегатів 30 країн Європи брали участь з правом голосування президент Української асоціації сімейної медицини проректор чл.-кор. НАМНУ, професор О. К. Толстанов та професор, д-р мед. наук В. І. Ткаченко.

Під час засідання правління Wonca Europe затверджено наступні важливі документи: оновлене визначення дисципліни, лікарської та наукової спеціальності «Загальна практика – сімейна медицина» Wonca Europe 2023, характеристики дисципліни «загальна практика – сімейна медицина», основні компетентності лікаря загальної практики – сімейного лікаря, Європейські рекомендації WONCA Europe 2023 щодо кваліфікації претендентів на академічні посади із загальної практики – сімейної медицини в університетах та академічних підрозділах.

Програма щорічної науково-практичної конференції Wonca Europe включала 9 ключових лекцій, низку воркшопів, багато сесій з презентаціями наукових досліджень сімейних лікарів, обговоренням клінічних випадків з практики, коротких повідомлень та 324 постерних презентацій. Вагомим документом стала Резолюція WONCA Europe 2023 щодо дефіциту кадрових ресурсів первинної медичної допомоги з метою подальшого їх представлення політикам і впровадження в європейських країнах на національному рівні.

Заключення. Отриманий досвід, установчі документи і напрацювання нададуть поштовх для подальшого розвитку, підтримки та удосконалення сімейної медицини в Україні.

Ключові слова: Wonca Europe 2023, загальна практика – сімейна медицина, визначення спеціальності, компетентності лікаря, вимоги до кваліфікації викладачів, дефіцит кадрових ресурсів.

WONCA Europe 2023 Recommendations: updated definition of general practice/family medicine specialty, general practitioner's competencies, qualification requirements for academic posts and shortage of primary care workforce statement

(By the results of 28th Wonca Europe conference in family medicine)

V. I. Tkachenko, O. K. Tolstanov

Wonca Europe, the European branch of World Organization of Family Doctors, annually holds a powerful international event – a conference for family doctors in Europe and the world, as well as a number of events on the eve.

The objective: to analyze and highlight the news, documents and events of Wonca Europe 2023.

Materials and methods. Own participation, observation and experience, analysis of documents and materials of Wonca Europe, materials of the Council meeting, analysis of information of Wonca and Wonca Europe websites, interviews of Wonca Europe members and conference participants.

Results. 2,040 participants representing 75 countries from Europe and beyond took part in the Wonca Europe 2023 conference. At the Council meeting of Wonca Europe 2023, among delegates from 30 European countries participated with the right

to vote were the president of the Ukrainian Association of Family Medicine, vice-rector, cor-member of NAMNU, Prof. O. K. Tolstanov and Prof. Tkachenko V. I.

During the Council meeting the following important documents were approved: updated definition of medical and scientific specialty «General practice/family medicine» Wonca Europe (2023), characteristics of the discipline «general practice/family medicine», basic competencies of a general practitioner / family doctor, European qualification requirements for academic positions in general practice/family medicine in universities and academic departments.

The program of the annual Wonca Europe conference included 9 keynote lectures, a number of workshops, many sessions with presentations of scientific research by family doctors, presentation of clinical cases from practice, short messages and 324 poster presentations. The WONCA Europe 2023 Statement in Shortage of European Primary Health Care Workforce became an important document with the aim of further presenting it to politicians and implementing it in European countries at the national level.

Conclusions. The experience gained, founding documents and work experience will provide an impetus for further development, support and improvement of family medicine in Ukraine.

Keywords: *Wonca Europe 2023, general practice/family medicine, definition of specialty, doctor's competence, teacher qualification requirements, shortage of primary care workforce.*

WONCA – Всесвітня організація сімейних лікарів, до складу якої сьогодні входить 122 організації-члена із 102 країн, нараховує біля 500 тис. сімейних лікарів та відстоює їхні інтереси на міжнародному рівні, взаємодіє зі світовими організаціями, такими як Всесвітня організація охорони здоров'я [1].

Wonca Europe – Європейська регіональна асоціація та академічне й наукове товариство загальної практики – сімейної медицини (ЗПСМ) в Європі, представлене 47 організаціями-членами і понад 90 тис. сімейних лікарів Європи [1].

Бачення WONCA Europe полягає в тому, щоб покращити якість життя людей шляхом сприяння досягненню високих стандартів медичної допомоги в ЗПСМ:

- балансу біомедичних та гуманістичних підходів до здоров'я та хвороби;
- базується на моральних принципах, солідарності, відданості, справедливості та пацієнтоорієнтованій допомозі;
- базується на найкращих доступних професійних знаннях і доказах;
- спрямована як на окремих людей, так і на широкий загал;
- зводить до мінімуму необґрунтовану медикаментозну терапію, гіпо- та гіпердіагностику, надмірне лікування, поліпрагмацію та маркування ризику, пов'язане із втручаннями, які мають сумнівну користь [1].

Місія WONCA – сприяти професійному розвитку та науковим дослідженням у ЗПСМ та в умовах первинної медичної допомоги (ПМД), надаючи платформу для обміну знаннями та інформацією; підтримувати розвиток академічних організацій ЗПСМ; працювати над освітньою, науково-дослідницькою діяльністю ЗПСМ; здійснювати надання послуг ПМД та пропагувати ЗПСМ [1].

Традиційно щороку Європейська асоціація сімейних лікарів Wonca Europe проводить потужний міжнародний захід – конференцію для сімейних лікарів Європи і світу, а також низку заходів напередодні [2].

Мета роботи: аналіз та висвітлення новин, документів та подій Wonca Europe 2023.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Проведено аналіз документів і матеріалів Wonca Europe, матеріалів засідання Ради Правління, аналіз інформації на сайтах Wonca та Wonca Europe,

інтерв'ювання членів Wonca Europe та учасників конференції.

РЕЗУЛЬТАТИ

28-ма міжнародна конференція з сімейної медицини Європейської асоціації сімейних лікарів Wonca Europe відбулася 7–10 червня 2023 року у м. Брюссель (Бельгія) і була присвячена тематиці «Здійснюючи вибір в первинній медичній допомозі».

У заходах Європейської асоціації сімейних лікарів Wonca Europe взяли участь 2040 представників 75 країн світу. Українську асоціацію сімейної медицини (УАСМ) на конференції представляла делегація у складі президента УАСМ чл.-кор. НАМН України, професора Олександра Толстанова, члена правління УАСМ професора Вікторії Ткаченко та члена правління УАСМ доцента Павла Колесника.

Засідання Ради правління WONCA Europe

Напередодні конференції традиційно пройшло закрите засідання членів Ради правління Wonca Europe, в якому серед делегатів із 30 країн Європи брали участь з правом голосування президент УАСМ проректор чл.-кор. НАМНУ, професор О. К. Толстанов та професор, д-р мед. наук В. І. Ткаченко (фото 1).

На початку засідання Ради правління з вітальними словами виступили президент WONCA Анна Ставдал (Норвегія) та президент WONCA Europe Шломо Винкер (Ізраїль). Розглядалися важливі питання і документи подальшого розвитку сімейної медицини та ПМД в Європі, переглядалися деякі пункти статуту WONCA Europe, заслуховувалися і затверджувалися звіти всіх робочих груп WONCA Europe, поточні питання, звіти та плани роботи асоціації, затверджено низку положень з організації роботи ПМД, розвитку спеціальності та наукових досліджень в галузі ЗПСМ.

Президент УАСМ професор Олександр Толстанов виступив із змістовною промовою щодо проблем української ПМД і системи охорони здоров'я, що виникли в державі внаслідок війни, та сумісних зусиль і шляхів їх подолання разом з країнами Європи. Доповідь професора Олександра Толстанова була сприйнята європейськими колегами гучними оваціями та словами підтримки Україні й українським сімейним лікарям (фото 2).

Фото 1. Президент УАСМ чл.-кор. НАМН України, професор Олександр Толстанов та член правління УАСМ професор Вікторія Ткаченко на засіданні Ради правління Wonca Europe у Брюсселі, 2023

Під час засідання правління Wonca Europe затверджено наступні важливі документи з метою подальшого їх представлення політикам і впровадження в європейських країнах на національному рівні:

1. Оновлене визначення дисципліни, лікарської та наукової спеціальності «Загальна практика – сімейна медицина» Wonca Europe (2023)
2. Характеристики дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина»
3. Основні компетентності лікаря загальної практики – сімейного лікаря
4. Європейські рекомендації WONCA Europe 2023 щодо кваліфікації претендентів на академічні посади із ЗПСМ в університетах та академічних підрозділах

Оновлене визначення дисципліни та спеціальності «Загальна практика – сімейна медицина» Wonca Europe (2023) [3]:

ЗПСМ – академічна та наукова дисципліна, яка має власний освітній зміст, дослідження, доказову базу та клінічну діяльність, а також клінічну спеціальність, орієнтовану на ПМД.

Характеристики дисципліни «Загальна практика – сімейна медицина»:

- є місцем першого медичного контакту в системі охорони здоров'я, що забезпечує відкритий і необмежений доступ до надання допомоги споживачам, вирішує проблеми зі здоров'ям незалежно від віку, статі чи будь-яких інших характеристик відповідної особи;
- ефективно використовує ресурси охорони здоров'я шляхом координації медичної допомоги, роботи з іншими фахівцями в установі ПМД та шляхом керування взаємодією з іншими фахівця-

ми, беручи на себе роль захисту інтересів пацієнта у разі потреби;

- розвиває особистісно-орієнтований підхід медичної допомоги, орієнтований на людину, родину та громаду;
- сприяє розширенню можливостей пацієнтів;
- має унікальний процес консультування, встановлює тривалі стосунки і нагляд завдяки ефективній комунікації між лікарем та пацієнтом;
- несе відповідальність за забезпечення довгострокової безперервності догляду відповідно до потреб пацієнта;
- має особливий процес ухвалення рішень, який визначається поширеністю та захворюваністю у суспільстві;
- одночасно вирішує як гострі, так і хронічні проблеми зі здоров'ям окремих пацієнтів;
- курує пацієнтів із захворюваннями на недиференційованих ранніх стадіях розвитку, що може вимагати термінового втручання;
- сприяє збереженню здоров'я та благополуччя пацієнтів та екосистем, у яких вони живуть, шляхом належного та ефективного втручання;
- несе особливу відповідальність за здоров'я громади;
- має справу з проблемами здоров'я в їхньому фізичному, психологічному, соціальному, культурному, екологічному та екзистенційному аспектах.

Фото 2. Виступ президента УАСМ професора Олександра Толстанова на засіданні Ради правління Wonca Europe у Брюсселі, 2023

Спеціальність «Загальна практика – сімейна медицина» та спеціаліст «лікар загальної практики – сімейний лікар» (ЛЗПСМ)

Лікарі-спеціалісти, які пройшли навчання за принципами дисципліни, Вони переважно відповідають за надання комплексної та постійної допомоги кожній людині, яка звертається по медичну допомогу, незалежно від віку, статі та захворювання.

ЛЗПСЛ піклуються про людей у контексті їхньої сім'ї, громади, культурного рівня, завжди поважаючи автономію своїх пацієнтів. Вони визнають, що також нести професійну відповідальність за громаду. Під час обговорення планів лікування зі своїми пацієнтами вони враховують фізичні, психологічні, соціальні, культурні та екзистенціальні фактори, пов'язані зі здоров'ям, базуючись на знаннях та довірі. Лікарі виконують свою професійну роль, сприяючи зміцненню здоров'я, запобігаючи захворюванням і забезпечуючи лікування та догляд, а також сприяючи розширенню можливостей пацієнтів і самоконтролю щодо супутніх переваг покращення індивідуального та планетарного здоров'я.

ЛЗПСЛ піклуються про екосистему, що складається з людей, тварин і природного середовища, усвідомлюючи свою унікальну позицію як зразок для наслідування для своїх пацієнтів щодо ведення здорового способу життя, своїм прикладом та із залученням інших осіб відповідно до потреб охорони здоров'я та наявних ресурсів у громаді, яку вони обслуговують, допомагаючи пацієнтам зі потреби отримати доступ до цих послуг.

Вони повинні взяти на себе відповідальність за розвиток і підтримку своїх навичок, особистої рівноваги та цінностей як основи ефективного та безпечного догляду за пацієнтами, за безперервний моніторинг, підтримку та у разі потреби – покращення клінічних аспектів, послуг та організації, безпеки пацієнтів і задоволеність пацієнтів отриманою допомогою [3].

Основні компетентності лікаря загальної практики – сімейного лікаря

Визначення дисципліни ЗПСМ та сімейного лікаря-спеціаліста має безпосередньо визначати основні компетентності ЛЗПСЛ та засоби, необхідні для дисципліни, незалежно від системи охорони здоров'я, в якій вони застосовуються.

Дванадцять основних характеристик, які визначають дисципліну, стосуються дванадцяти здібностей (кваліфікаційних характеристик), якими повинен володіти кожен сімейний лікар. Їх можна згрупувати в шість основних компетентностей (з посиланням на характеристики):

1. Управління ПДМ (a,b)
2. Особисто-орієнтований догляд (c,d,e,f)
3. Особливі навички вирішення проблем (g,h)
4. Комплексний підхід (i,j)
5. Орієнтація на громаду (k)
6. Цілісне (холістичне) моделювання (l)

Зокрема, щодо компетенцій 1 і 3, то покращення якості слід розглядати як фундаментальну здатність.

Наукова спеціальність «Загальна практика – сімейна медицина» орієнтована на особистість, саме тому три базові функції слід розглядати як важливі для застосування основних шести компетентностей:

a. Контекст: розуміння контексту, умов самих лікарів ЗПСМ і середовища, в якому вони працюють, включаючи їх умови праці, громаду, культуру, фінансову та нормативну базу.

b. Ставлення: засноване на професійних здібностях, цінностях та етиці лікаря.

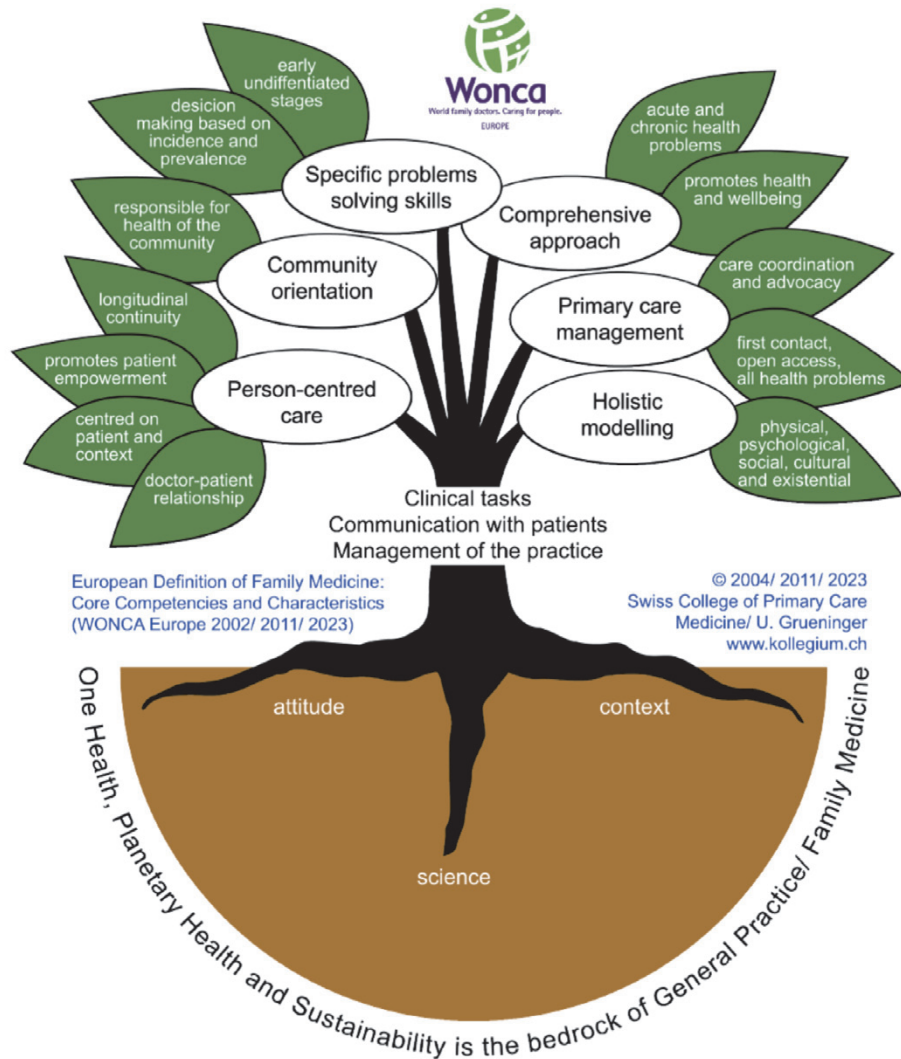
v. Наука: прийняття критичного та дослідницького підходу до практики та підтримання цього шляхом постійного навчання та покращення якості [3].

Особисте здоров'я, планетарне здоров'я та безперервність догляду створюють основу, яка дозволяє застосувати новий інтегрований підхід до всіх шести основних компетентностей, дванадцяти характеристик і трьох основних функцій, необхідних для їх застосування.

Схематичне представлення дванадцяти характеристик та шести компетентностей спеціальності «Загальна практика – сімейна медицина» Wonca Europe (2023) здійснено у вигляді дерева, коренями й основою якого є наукова доказова база ПМД, оснащення/умови праці та професійність лікаря (рисунок).

Європейські рекомендації WONCA Europe 2023 щодо кваліфікації претендентів на академічні посади із загальної практики – сімейної медицини в університетах та академічних підрозділах [4].

ЗПСМ є особливою клінічною спеціальністю, яка викладається на всіх рівнях медичної освіти, починаючи від додипломної освіти, спеціалізованої підготовки в інтернатурі, до безперервної освіти та професійного розвитку. Консультативний комітет з медичної підготовки (АСМТ), консенсусний документ УЕМО та директиви Європейської комісії (директива ЄС 93/16) чітко підтримують клінічну дисципліну «Загальна практика – сімейна медицина» як окрему академічну спеціальність. Через викладання, дослідження, нагляд і професійний розвиток вона спрямована на сприяння якісній медич-

European Definition of Family Medicine:
Core Competencies and Characteristics
(WONCA Europe 2002/ 2011/ 2023)

© 2004/ 2011/ 2023
Swiss College of Primary Care
Medicine/ U. Gruening
www.kollegium.ch

Характеристики та компетентності спеціальності «Загальна практика – сімейна медицина» Wonca Europe (2023) [3]

ній допомозі в контексті послуг ПМД. Академічні програми для оволодіння компетентностями ЛЗПСЛ можуть бути адаптовані до національних умов і потреб [4].

Використання клінічних і академічних назв ЗПСМ є важливим для підтримки дисципліни. Термін «професор/викладач загальної практики – сімейної медицини» використовується як окреме твердження, означає, що особа, яка займає посаду, має клінічну освіту в галузі ЗПСМ, часто є клінічним спеціалістом ЗПСМ. Процвітаюче академічне середовище ЗПСМ може включати вчених з різних дисциплін, однак ключову роль відіграють насамперед лікарі з повною клінічною та академічною компетентністю з дисципліни та спеціальності ЗПСМ. Це має бути відображено в назві відповідної посади [4].

Конкурс на академічні посади в галузі загальної практики – сімейної медицини за рекомендаціями Wonca Europe (2023)

Оголошення щодо вакантних академічних університетських посад у галузі ЗПСМ мають загалом відображати наукові, освітні та комунікативні вимоги/

стандарти (для професора/доцента/доцента, викладача тощо), встановлені університетами та/або національними органами. Підготовку оголошень, включаючи опис і вимоги до академічних посад ЗПСМ, бажано готувати в тісній співпраці з існуючими академічними підрозділами ЗПСМ або, якщо це недоступно, за порадою Національного коледжу (інституту) лікарів ЗПСЛ або Наукового товариства лікарів ЗПСЛ, або відомого зовнішнього академічного підрозділу/кафедри ЗПСМ, доки не буде створено місцеве академічне середовище. Оцінка прийому на посаду є важливою частиною процесу [4]. Рекомендації щодо складу комісії відповідно до посад наведено в табл. 1.

Рекомендована Wonca Europe (2023) кваліфікація викладачів ЗПСМ [4].

1. *Клінічна кваліфікація.* Кандидати, які мають право на академічну посаду ЗПСМ, повинні мати «досвід клінічної практики в ЗПСМ» і бажано відповідати основним компетентностям для отримання ступеня спеціаліста в ЗПСМ відповідно до європейського ви-

Рекомендації WONCA Europe для комісії з оцінювання претендентів на академічні посади ЗПСМ

Професура в ЗПСМ	В ідеалі більшість членів комісії з оцінювання кандидатів, які відповідають вимогам, – професори ЗПСМ, з яких «принаймні один» є співробітником зовнішнього факультету, національного чи міжнародного
Інші академічні посади за спеціальністю ЗПСМ	В ідеалі до складу комісії входить принаймні один академічний представник ЗПСМ, який має такий самий або вищий науковий ступінь, як і претендент

значення ЗПСМ [3]. Проте рівень необхідної компетентності може бути пристосований до такого, який країна підтримує в процесі розвитку дисципліни та спеціальності ЗПСМ. Досвід клінічної практики в різних умовах ПМД, включаючи місто та/або сільську місцевість, вважається важливою специфікацією [6].

2. *Педагогічний та виховний досвід.* Керівництво докторантами/аспірантами, які проводять дослідження в галузі ЗПСМ, є компетентістю, що вимагає як освітніх, так і дослідницьких навичок (табл. 2). Викладачі ЗПСМ повинні постійно вдосконалювати свої педагогічні компетентності відповідно до принципів, описаних у Рамках безперервного освітнього розвитку тренерів із ЗПСМ в Європі [7].

3. *Науковий досвід.* Претендент повинен мати досвід проведення досліджень у галузі ЗПСМ, що вимагає вміння розпізнавати та відображати контекст дисципліни, складні та специфічні стосунки команди ПМД та пацієнтів, про яких вони піклуються. Під час наукових досліджень, що проводяться в рамках ПМД, дозволяється використовувати широкий спектр різноманітних методів дослідження. Проблеми, з якими стикаються дослідники в цій галузі, добре описані в Дослідницькій програмі ЗПСМ та первинної медико-санітарної допомоги в Європі, а нещодавно також у Стратегії досліджень загальної практики в Європі 2021 [8, 9].

Досвідчені наукові співробітники (наприклад, професори) ЗПСМ повинні брати участь у дослідницьких проєктах національного та міжнародного значення, публікувати результати у міжнародних журналах. Маломасштабні дослідження, які виникають у місцевому

контексті, мають безпосереднє відношення до розвитку регіональної/національної ПМД та опубліковані в національних медичних журналах, повинні оцінюватися та слугувати ознакою справжньої відданості дисципліні. Однак дані вимоги можуть бути адаптовані відповідно до потреб і потенціалу відповідного академічного середовища.

4. *Загальна професійна характеристика претендента на академічну посаду ЗПСМ.*

Професійна ідентичність і авторитет повинні вважатися важливими для високопоставлених науковців у ЗПСМ. Наступні елементи документування професійного розвитку на академічній посаді ЗПСМ можуть слугувати індикаторами таких якостей і повинні бути враховані комісією з оцінювання претендентів, як зазначено в Європейських рекомендаціях WONCA:

- Роль у місцевих, національних та/або міжнародних інститутах лікарів ЗПСЛ або в інших професійних організаціях чи групах інтересів, зосереджених на ЗПСМ.
- Внесок в організацію зустрічей, симпозіумів, конгресів, що мають відношення до ЗПСМ та ПМД.
- Свідчення активності/діяльності в проєктах з покращання якості ЗПСМ та представництво ЗПСМ у міждисциплінарному професійному середовищі.
- Докази активної участі в національних або міжнародних конференціях/конгресах ЗПСМ, задокументовані у вигляді списку тез, доповідей і лекцій.
- Перелік опублікованих науково-дослідницьких статей у журналах ЗПСМ або подібних журналах для спільноти лікарів ЗПСЛ.

Таблиця 2

Європейські рекомендації WONCA щодо мінімальних кваліфікацій претендентів на академічні посади ЗПСМ з викладання/освіти та наукових досліджень

1	Досвід клінічної практики ЗПСМ у різних установах ПМД
2	Володіння основними компетентностями спеціаліста ЗПСМ відповідно до європейського визначення ЗПСМ
3	Для посади, яка включає «клінічне» викладання, кандидат в ідеалі повинен мати досвід, описаний у програмі EURACT Educational Agenda of General Practice/Family Medicine
4	Для посади, яка включає додипломне викладання, претендент повинен ідеально відповідати описаним професійним компетентностям викладачів додипломної освіти в Європейських освітніх вимогах для додипломної освіти з навчальної програми ЗПСМ
5	Для посади, яка включає «післядипломну» підготовку, кваліфікація кандидата повинна відповідати вимогам WONCA Europe щодо підготовки спеціалістів ЗПСМ в інтернатурі
6	В ідеалі викладач ЗПСМ повинен мати портфоліо різноманітних досліджень, які мають пряме відношення до ЗПСМ. Міжнародні та національні вимоги мають бути адаптовані відповідно до потреб і потенціалу відповідного академічного середовища. Однак ті дослідження, що вирішують проблеми клінічних умов ЗПСМ (закладів ПМД), повинні мати високий пріоритет
7	Для кандидата на академічну посаду ЗПСМ завжди бажано мати низку міжнародних і національних публікацій у журналах із ЗПСМ та ПМД. Імпакт-фактор журналу (IF) може мати значення, хоча він не обов'язково є оптимальним показником якості та актуальності досліджень ПМД, що також може бути відображено у звітах про цитування журналу в категорії ПМД

Фото 3. Член правління УАСМ, голова Wonca-партії жінок в сімейній медицині Європейського регіону Wonca World Party of Women in Family Medicine (WWPWFM) професор Вікторія Ткаченко представила два півторагодинні воркшопи на конференції Wonca Europe 2023

Програма щорічної науково-практичної конференції з сімейної медицини Wonca Europe 2023

Програма конференції Wonca Europe 2023, яка відбулася 07–10 червня 2023 року у м. Брюссель (Бельгія), включала 9 ключових лекцій, низку воркшопів, багато сесій з презентаціями наукових досліджень сімейних лікарів, представленням клінічних випадків з практики, коротких повідомлень та 324 постерних презентацій. Усього матеріали конференції містять 1013 тез представлених у програмі конференції доповідей різних видів.

Пленарні засідання конференції WONCA були присвячені найактуальнішим проблемам сімейної медицини. Обговорювалися проблеми покращання якості надання медичних послуг, до- та післядипломної освіти сімейних лікарів, зміцнення кадрових ресурсів. На обговорення був представлений оновлений WONCA стандарт післядипломної підготовки сімейних лікарів.

Досить жваво обговорювались на пленарних засіданнях актуальні питання наукових досліджень та клінічних випробовувань. Представники різних країн виступали з результатами своїх наукових досліджень в галузі сімейної медицини. Особливо активно такі дослідження були представлені великою кількістю допо-

відей від дослідників з Нідерландів, Великої Британії, Іспанії, Канади тощо.

На конференції розглядалися питання профілактики, діагностики і лікування різних захворювань. Особливу увагу було приділено проблемі цукрового діабету і метаболічним розладам, психічним розладам, серцево-судинній патології, захворюванням дихальної і травної систем, скринінгу онкозахворювань, інфекційним захворюванням, обговорювалися проблеми превентивної медицини, насильства, міграційної медицини, впровадження інноваційних технологій, телемедицини, взаємодії із системою громадського здоров'я, міждисциплінарної та міжсекторальної взаємодії і багато інших. Члени української делегації брали активну участь в обговореннях, пленарних засіданнях та семінарах конференції [2].

У рамках програми науково-практичної конференції Wonca Europe голова Wonca-партії жінок у сімейній медицині Європейського регіону Wonca World Party of Women in Family Medicine (WWPWFM) професор Вікторія Ткаченко представила два півторагодинні воркшопи: один – з питань гендерної рівності і лідерства в сімейній медицині, другий – з питань психічного здоров'я українців внаслідок війни поза і в межах України, а також одну постерну презентацію з

проблеми ожиріння у співавторстві з аспіранткою Таїсією Багро, які викликали значний інтерес і жваве обговорення серед учасників конференції (фото 3).

У рамках заходів конференції організатори представили можливість відвідати Центр ПМД Бельгії та ознайомитися з особливостями організації роботи бельгійських сімейних лікарів ПМД, обмінятися досвідом. Професор В. І. Ткаченко відвідала організацію ПМД у Центрі ПМД у Брюсселі (Бельгія), де працює сімейний лікар Dr Louis Ferrant, який за результатами конкурсу у 2018 р. став the Wonca Europe 5-Star Doctor 2018 і отримав відзнаку досконалості системи охорони здоров'я від Wonca Europe. Результати отриманого досвіду будуть висвітлені у наступних публікаціях.

На церемонії закриття конференції традиційно відбулося нагородження грантами та відзнаками сімейних лікарів. Цього року відзнаку 5-зіркового сімейного лікаря отримав доцент Павло Колесник за створення Ужгородського благодійного фонду та відкриття Інтернаціональної клініки сімейної медицини в Ужгороді для внутрішньо переміщених осіб внаслідок війни за фінансової підтримки європейських колег, а також Corvallis Sister City Association-Uzhhorod (CSCA-U) (США) [10].

Резолюція WONCA Europe 2023 щодо дефіциту вирішення проблеми кадрових ресурсів первинної медичної допомоги [10]

Результатом конференції стала резолюція, яка є документом для представлення політикам і впровадження в європейських країнах на національному рівні з метою вирішення існуючої в країнах Європи проблеми дефіциту кадрових ресурсів ПМД. Резолюція містить важливі положення.

Надмірне робоче навантаження, раннє вигорання та дефіцит кадрів ПМД є взаємопов'язаними факторами, які становлять найважчу проблему найближчого майбутнього. Складність дефіциту лікарів та інших медичних працівників в європейській первинній ланці допомоги вимагає комплексного підходу. Якість медичної допомоги та благополуччя наших громад невід'ємно пов'язані зі здоров'ям та благополуччям персоналу ПМД.

WONCA Europe підкреслює нагальну потребу у добре укомплектованій та адекватно фінансованій системі ПМД і звертає увагу європейських політиків у сфері охорони здоров'я на потенційні катастрофічні наслідки нестачі робочої сили та недофінансування.

WONCA Europe закликає політиків підтримувати ініціативи, спрямовані на зменшення навантаження на лікарів первинної ланки та інших спеціалістів, а також на ефективне вирішення проблеми нестачі персоналу ПМД. Ось декілька стратегій, запропонованих WONCA Europe для вирішення цих проблем [10]:

1. Збільшити потенціал робочої сили: для розподілу робочого навантаження вкрай важливо збільшити кількість лікарів первинної ланки, а також медичних сестер та інших спеціалістів ПМД. Цього можна досягти шляхом заохочення більшої кількості студентів-медиків до вибору спеціальностей ПМД, розширення можливостей медичних шкіл та заохочення лікарів до роботи в районах, де недостатньо послуг.

2. Покращити умови праці: підвищення привабливості практики ПМД шляхом вирішення таких проблем, як довгий робочий день, надмірне робоче навантаження, бюрократія та прискорене вигорання може допомогти утримати та залучити більше лікарів у цю сферу.

3. Командна робота: впровадження командних моделей догляду, коли лікарі первинної ланки співпрацюють з медсестрами, асистентами лікаря та іншими медичними працівниками, може ефективно розподілити робоче навантаження та підвищити якість і ефективність. Кожен член команди може поділитися своїм досвідом, що дозволить сімейним лікарям зосередитися на більш складних випадках.

4. Новітні технології і телемедицина: застосування цифрових технологій охорони здоров'я і телемедицини може покращити доступ до послуг ПМД, особливо в сільській місцевості чи районах із недостатнім обслуговуванням, і зменшити навантаження на лікарів.

5. Підтримка досліджень та інновацій у ПМД: інвестування в дослідження та інновації, що стосуються ПМД, може покращити доказову базу для клінічної практики ПМД, підвищити ефективність і залучити більше лікарів до цієї сфери.

6. Обізнаність та освіта зацікавлених сторін і громадськості: сприяти діяльності та інформувати зацікавлені сторони і громадськість про значення ПМД та її роль у профілактиці та лікуванні захворювань. Серед зацікавлених сторін повинні бути університети. Мета полягає в тому, щоб розвивати культуру, яка вважає ПМД такою ж важливою, як і інші спеціальності, коли пацієнти з довірою шукають послуги ПМД, що зменшить навантаження на інші спеціальності.

7. Загальна практика повинна бути більш стійкою, слід уникати марнування ресурсів, належним чином вирішувати питання надмірної медичної допомоги, надмірної діагностики та надмірного призначення ліків. Включити концепцію «Забагато медицини» в до- та післядипломну освіту, дослідження та безперервний професійний розвиток.

8. Спрощення адміністративних завдань: спрощення та автоматизація адміністративних завдань, таких, як електронна документація медичних записів, планування прийомів, алгоритми попередньої авторизації та процеси виставлення рахунків може заощадити час для лікарів первинної ланки і дозволить їм більше зосередитися на догляді за пацієнтами.

9. Покращення балансу між роботою та особистим життям: сприяйте збалансованості між роботою та особистим життям, реалізуючи політику, яка віддає перевагу розумній тривалості робочого часу, обмежує понаднормову роботу та забезпечує достатній відпочинок і періоди безперервної медичної освіти. Заохочуйте лікарів робити регулярні перерви, відпустки та навчальні програми, щоб відновити сили.

10. Політики, організації охорони здоров'я та професійні асоціації повинні співпрацювати, щоб розробити індивідуальні плани для вирішення унікальних викликів, з якими стикається кожен регіон. Зменшуючи робоче навантаження лікарів первинної ланки та інших спеціалістів, ми можемо підвищити їхню професійну задоволеність, покращити результати лікування пацієнтів і зміцнити ПМД у цілому.

ВИСНОВКИ

Результатом та здобутком участі української делегації в заходах та роботі конференції Wonca Europe (2023) стало отримання міжнародного досвіду для розвитку сімейної медицини в Україні, налагодження та розширення зв'язків з метою подальшого тісного співробітництва.

Отриманий досвід, установчі документи і напрацювання, а саме: оновлене визначення та характеристики дисципліни, лікарської та наукової спеціальності «За-

гальна практика – сімейна медицина», основні компетентності лікаря загальної практики – сімейного лікаря, Європейські рекомендації WONCA Europe 2023 щодо кваліфікації претендентів на академічні посади із ЗПСМ в університетах та академічних підрозділах, а також резолюція WONCA Europe 2023 щодо дефіциту кадрових ресурсів ПМД будуть представлені політикам для впровадження на національному рівні і нададуть поштовх для подальшого розвитку, підтримки та удосконалення сімейної медицини в Україні.

Відомості про авторів

Ткаченко Вікторія Іванівна – д-р мед. наук, проф., Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ. *E-mail: wtk@ukr.net*
ORCID: 0000-0002-0789-5340

Толстанов Олександр Костянтинович – д-р мед. наук, проф., проректор з науково-педагогічної роботи, Національний університет охорони здоров'я України імені Шупика, м. Київ. *E-mail: o.tolstanov@nuozu.edu.ua*

Information about the authors

Tkachenko Victoria I. – MD, PhD, DSc, Professor, Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv. *E-mail: wtk@ukr.net*

ORCID: 0000-0002-0789-5340

Tolstanov Oleksandr K. – MD, PhD, Professor, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work, Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv. *E-mail: o.tolstanov@nuozu.edu.ua*

ПОСИЛАННЯ

- World Family doctors caring for people (WONCA). About Wonca Europe [Internet]. Website WONCA. Available from: <https://www.woncaeurope.org/page/about-wonca-europe>.
- World Family doctors caring for people (WONCA). Scientific Program [Internet]. 28th WONCA Europe Conference website. Brussel: WONCA Europe; 2023. Available from: <https://www.woncaeurope2023.org/>.
- World Family doctors caring for people (WONCA). The European Definition of General Practice / Family Medicine [Internet]. Brussel: WONCA EUROPE 2023 Edition. Available from: <https://www.woncaeurope.org/page/definition-of-general-practice-family-medicine>.
- World Family doctors caring for people (WONCA). WONCA Europe Recommendation on Qualifications for General Practice/Family Medicine Academic Posts in the Universities and Academic Units [Internet]. Brussel: WONCA; 2023. Available from: <https://www.woncaeurope.org/kb/wonca-europe-recommendation-on-qualifications-for-general-practice-family-medicine-academic-posts-in>.
- European Rural and Isolated Practitioners Association (EURIPA). Blueprint for Rural Practice in Europe. EURIPA. 2023. Available from: <https://euripa.woncaeurope.org/sites/euripa/files/documents/EURIPA%20Blueprint%20for%20Rural%20Practice%20.pdf>.
- European Academy of Teachers in General Practice EURACT. EURACT Educational Agenda of General Practice/Family Medicine [Internet]. In: WONCA-Region Europe Conference in KOS, Greece. Greece: WONCA; 2005. Available from: <https://euract.woncaeurope.org/sites/euractdev/files/documents/publications/official-documents/euract-educationalagenda.pdf>.
- Allen J, Švab I, Price E, Windak A. Framework for Continuing Educational Development of Trainers in General Practice/Family Medicine in Europe [Internet]. Slovenia: EURACT; 2012. 35 p. Available from: <https://euract.woncaeurope.org/sites/euractdev/files/documents/publications/official-documents/euractframeworkforcontinuingeducationaldevelopmentoftrainersingeneralpracticeineuropecedingp.pdf>.
- Hummers-Pradier E, Beyer M, Chevallier P, Eilat-Tsanani S, Lionis C, Peremans L, et al. Stoffers, Pinar Tops- ever, Mehmet Ungan, Paul van Royen. Research Agenda for General Practice / Family Medicine and Primary Health Care in Europe [Internet]. EGPRN Co-ordinating Centre, Hanny Prick, Department of General Practice, University Maastricht. 65 p. Available from: [https://www.egprn.org/file/68d67845-7961-4803-8520-546b11859d6e/research_agenda_for](https://www.egprn.org/file/68d67845-7961-4803-8520-546b11859d6e/research_agenda_for_general_practice_family_medicine.pdf)
- European General Practice Research Network. Research Strategy for General Practice in Europe 2021 [Internet]. EGPRN. 2021. Available from: <https://www.egprn.org/sites/euractdev/files/documents/publications/official-documents/euractframeworkforcontinuingeducationaldevelopmentoftrainersingeneralpracticeineuropecedingp.pdf>.
- World Family doctors caring for people (WONCA). Supporting Medicine In Ukraine. Brussel: WONCA Europe; 2022. Available from: <https://www.woncaeurope.org/news/view/supporting-medicine-in-ukraine>.
- World Family doctors caring for people (WONCA). Shortage of European Primary Health Care Workforce Statement [Internet]. Brussel: WONCA Europe; 2023. Available from: <https://www.woncaeurope.org/news/view/shortage-of-european-primary-health-care-workforce-the-wonca-europe-statement%20.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2023. – Дата першого рішення 07.08.2023. – Стаття подана до друку 11.09.2023